

Strategie podpory rozvoje romských komunit Moravskoslezského kraje na období 2021 – 2027

Vážení spoluobčané,

předkládáme Vám strategický dokument kraje, Strategii podpory rozvoje romských komunit Moravskoslezského kraje na období 2021–2027. Je to již v pořadí čtvrtý krajský dokument, zaměřený na romské komunity. Jestli Vás překvapuje to množné číslo tak vězte, že Romové nejsou jedna homogenní skupina. Jestli tyto řádky čtete jako Rom či Romka možná mi dáte za pravdu a doufám, že sami vnímáte posun, který náš kraj ve vztahu k Vám, Romům, učinil. Moravskoslezský kraj vnímám jako kvalitní místo pro život pro všechny. Romové bývají často mylně prezentováni jenom v negativních konotacích, v našem kraji žije však mnoho Romů a Romek, kteří něco dokázali, kteří dbají na vzdělání své či svých dětí, nebo kteří se snaží něco dělat pro jiné. Obvykle to z důvodu své odlišnosti mají obtížnější než zbytek populace, a my jako kraj chceme ukázat, že naše podpora je tím, co pomůže překonat tyto obtíže. Budeme krajem vzdělanějším jen když budeme dbát na příležitosti pro vzdělání pro všechny, budeme krajem kulturnějším, když budeme podporovat rozdílné kultury a v neposlední řadě budeme soudržnější, když budeme dbát na pomoc pro ty, kteří to potřebují.

Je mojí milou povinností představit Vám tento materiál, který vznikl ve spolupráci se zástupci obcí, neziskových organizací, úřadů a v neposlední řadě i Romů. Jeho zpracování bylo v rukou Pracovní skupiny pro naplňování Strategie integrace romské komunity v Moravskoslezském kraji, která byla zřízena již v roce 2011. Na rozdíl od předchozích dokumentů, které akcentovali zejména aktivity v oblasti sociálního začleňování, je tento dokument ve větší míře zacílen i na podporu všech Romů, kteří mají zájem udržovat své tradice, jazyk, zachovat svou identitu pro příští generace. Svým zaměřením je v souladu s tím, co prosazují i dokumenty na národní úrovni, jako je například Strategie romské integrace. Jeho prostřednictvím bychom rádi podpořili aktivity, které napomůžou při šíření dobré praxe, ať už z hlediska pomáhajících profesí či sociální oblasti obecně, tak z hlediska běžného občanského života. Rád bych poděkoval všem, kteří se podíleli na přípravě tohoto materiálu, všem, kteří jsou aktivní a snaží se o pozitivní změnu a v neposlední řadě bych Vás vyzval, ať jste taky aktivní při hledání způsobů, jak udělat náš kraj krásným místem pro život nás všech.

Bc. Jiří Navrátil, MBA
náměstek hejtmána kraje

OBSAH

1. ÚVOD	4
2. VYHODNOCENÍ STRATEGIE INTEGRACE ROMSKÉ KOMUNITY MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE NA OBDOBÍ 2015 – 2020	6
3. VÝCHODSKA STRATEGIE PODPORY ROZVOJE ROMSKÝCH KOMUNIT MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE NA OBDOBÍ 2021 - 2027	7
3.1. STRATEGIE ROMSKÉ INTEGRACE DO ROKU 2020	7
3.2. VÝBOR ZASTUPITELSTVA MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE PRO NÁRODNOSTNÍ MENŠINY	7
3.3. STŘEDNĚDOBÝ PLÁN ROZVOJE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB NA ÚZEMÍ MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE NA OBDOBÍ 2021 – 2023	8
3.4. KONCEPCE PREVENCE KRIMINALITY MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE NA OBDOBÍ 2017 – 2021	9
3.5. STRATEGIE PREVENCE A SNIŽOVÁNÍ ŠKOD SPOJENÝCH SE ZÁVISLOSTNÍM CHOVÁNÍM V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI NA OBDOBÍ 2021-2027	9
3.6. STRATEGIE PRIMÁRNÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ NA OBDOBÍ 2019 - 2027	9
3.7. FUNKCE KRAJSKÉHO KOORDINÁTORA PRO ZÁLEŽITOSTI ROMSKÉ MENŠINY	9
3.8. PRACOVNÍCI OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ POVĚŘENÍ AGENDOU ROMSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ	10
4. VIZE, PRINCIPY A OBLASTI AKTIVIT STRATEGIE PODPORY ROZVOJE ROMSKÝCH KOMUNIT V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI NA OBDOBÍ 2021-2027	11
4.1. VIZE A PRINCIPY	11
4.2. OBLASTI AKTIVIT	11
4.2.1. Podpora sociálního začleňování	12
4. 2. 2. Podpora vzdělávání	18
4. 2. 3. Podpora emancipace a participace	19
5. CELKOVÝ PŘEHLED OPATŘENÍ	23
6. SEZNAM ZKRATEK:	26
7. SEZNAM TABULEK:	26
8. ZDROJE:	27
9. PŘÍLOHA 1. PŘEHLED ROMSKÝCH A PRO-ROMSKÝCH ORGANIZACÍ NA ÚZEMÍ MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE:	28
10. PŘÍLOHA 2. PŘEHLED ROMSKÝCH PORADCŮ A PRACOVNÍKŮ OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE, VYKONÁVAJÍCÍ V SOULADU S UST. § 6 ODS. 8 ZÁKONA Č. 273/2001 SB. O PRÁVECH PŘÍSLUŠNÍKŮ NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN A O ZMĚNĚ NĚKTERÝCH ZÁKONŮ, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ AGENDU ROMSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI	31

1. Úvod

Romové jsou nejpočetnější etnickou menšinou žijící v ČR. Na základě kvalifikovaných odhadů Úřadu vlády České republiky, publikovaných v rámci Zpráv o stavu romské menšiny v České republice, žije na území ČR zhruba 250.000 Romů, což představuje 2,3 % z celkové populace ČR. Třetina až polovina romské populace je zatížena kumulovanými problémy a naplňuje znaky sociálního vyloučení. V rámci Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011 se k romské národnosti v rámci Moravskoslezského kraje přihlásilo 711 osob. V roce 2001 to bylo 1.779 osob. Tyto údaje je nutné vnímat zejména v historických souvislostech, kdy se sami Romové z různých důvodů nehlásí se ke svému Romství, případně svou etnicitu neakcentují a cítí se být Čechy. Vzhledem k metodologii sběru dat, založené na kvalifikovaných odhadech je nutno uvést, že skutečné počty romské populace mohou variovat a je nutné respektovat skutečnost, že ani na základě expertní znalosti místní situace není možné exaktně kvantifikovat celkový počet Romů na území Moravskoslezského kraje. Pro ilustraci však v Tab. č. 1 uvádíme kvalifikovaný odhad počtu Romů v Moravskoslezském kraji a zároveň v tabulce uvádíme kvalifikovaný odhad podílu sociálně vyloučených Romů.

Tab. č. 1. Odhad počtu Romů v Moravskoslezském kraji a podíl sociálně vyloučených Romů

obvod obce s rozšířenou působností	kvalifikovaný odhad počtu Romů	z toho odhad podílu sociálně vyloučených Romů
Bílovec	515	38,8%
Bohumín	2 000	12,5%
Bruntál	910	45%
Český Těšín	311	6%
Frenštát pod Radhoštěm	10	0%
Frýdek-Místek	750	70,6%
Frýdlant nad Ostravicí	25	0%
Havířov	3 172	75,6%
Hlučín	700	1,4%
Jablunkov	10	0%
Karviná	2 720	73,5%
Kopřivnice	468	6,4%
Kravaře	32	0%
Krnov	1 500	73,3%
Nový Jičín	1 000	20%
Odry	642	59,4%

Opava	2 500	73%
Orlová	2 500	75%
Ostrava	20 000*	64,8%
Rýmařov	430	2%
Třinec	400	8%
Vítkov	700	52,8%
celkem	41 295	

*Statutární město Ostrava uvádí kvalifikovaný odhad počtu v rozsahu 10 000 až 30 000 Romů v území. Pro účely tabulky č. 1 zvolen průměr.

Strategie podpory rozvoje romských komunit Moravskoslezského kraje je krajský strategický dokument, zaměřený na Romy jako menšinu, na romské komunity a na sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené Romy. Vychází z předpokladu, že při prosazování zájmů romských komunit musí být respektovány zájmy místních Romů, stejně jako zájmy ostatních relevantních aktérů.

Udává základní rámec pro rozvoj oblastí, které mohou být prospěšné pro rozvoj života romských komunit a Romů jako takových. Nejedná se o dokument zaměřený výlučně na problematiku sociálního vyloučení. Romy v současné společnosti nelze implicitně spojovat s problematikou sociálního vyloučení, avšak tuto oblast dokument rovněž nemůže opomíjet.

Dokument může sloužit jako **podklad pro tvorbu lokálních politik či jako nástroj pro aplikaci opatření v území.** Tento materiál představuje přehled oblastí, které na krajské úrovni poskytují prostor pro realizaci opatření, zaměřených na podporu aktivit příslušníků romských komunit. Je určen pro všechny relevantní aktéry na území Moravskoslezského kraje (zadavatele i poskytovatele sociálních služeb, instituce a státní organizace, nestátní neziskové organizace, veřejnost). Do tvorby materiálu byli zapojeni jak experti na problematiku včetně romských zástupců, kteří jsou členy pracovní skupiny Strategie integrace romské komunity Moravskoslezského kraje, tak i široká veřejnost v rámci veřejného připomínkování dokumentu. Materiál byl vytvořen v rámci procesu střednědobého plánování v kraji a vychází z předpokladu, že politika přístupu k romské problematice na národní úrovni bude nadále podporovat aktivity, zaměřené na podporu Romů.

Deklarovaný přístup Moravskoslezského kraje je založený na principu vytváření příležitostí pro komunity a jednotlivce. Ideálním výsledkem aplikace opatření, obsažených v dokumentu, má být vyrovnávání rozdílů, identifikovaných mezi romskou populací a majoritní společností.

Strategie podpory rozvoje romských komunit Moravskoslezského kraje rovněž slouží k **implementaci rovných příležitostí, participace zástupců romských komunit na životě společnosti, posílení schopnosti romské menšiny emancipovat se vlastními silami a má prosazovat politiku integrace neutrální z hlediska etnicity.** Tento přístup se soustřeďuje také na **snižování chudoby a deprivace, či na hledání východisek z koncentrovaných sociálních rizik.** Etnicky neutrální politika může do budoucna zabezpečit homogenní sociální klima, kde žádná sociální skupina nebude své argumenty zakládat na zvýhodňování, nebo naopak diskriminaci.

2. VYHODNOCENÍ STRATEGIE INTEGRACE ROMSKÉ KOMUNITY MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE NA OBDOBÍ 2015 – 2020

Z hlediska zajištění realizace definovaných opatření v oblastech vzdělávání, bydlení, zaměstnanosti a prevence rizikových forem chování existujících ve vztahu k sociálnímu vyloučení došlo v období 2015 až 2020 k několika významným změnám.

S účinností od školního roku 2017/2018 je povinné předškolní vzdělávání pro děti, které dosáhnou pátého roku věku před začátkem školního roku až do zahájení povinné školní docházky v základní škole. U této povinnosti zároveň zůstalo zachováno pravidlo bezplatnosti posledního ročníku mateřských škol. Byla také zavedena možnost plnit povinné předškolní vzdělávání v přípravných třídách základních škol. Přípravné třídy jsou zřizovány pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Do přípravných tříd jsou přednostně zařazované děti, kterým byl povolen odklad povinné školní docházky.

V oblasti základního školství je v době přípravy tohoto dokumentu Moravskoslezský kraj v rámci České republiky na druhém místě v nejmenším podílu romských žáků, vzdělávaných ve speciálních školách. Zpráva Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy uvádí, že ve speciálních školách je vzděláváno 7,4 % romských žáků z celkem 2.529 žáků těchto speciálních škol, a na běžných základních školách je vzděláváno 5.946 romských žáků z celkem 101.919 žáků.

Přetrvává problém předčasných odchodů romských žáků ze středního vzdělávání. Právě předčasné odchody ze středního vzdělávání zasahují romské žáky v podstatně vyšší míře než žáky z většinové společnosti. Dle realizovaného šetření Evropské agentury pro základní práva se předčasné odchody ze vzdělávání týkají až 57 % romských žáků. Mezi nejčastější příčiny předčasného ukončení docházky na střední škole patří faktory sociálního prostředí (vliv vrstevníků, povinnosti v domácnosti, těhotenství, obtížná adaptace na nové školní prostředí) a ekonomické poměry (potíže s placením studijních nákladů, potřeba finančního zajištění).

Zajištění dostupného bydlení je rovněž přetrvávajícím problémem a vzhledem k absenci legislativní úpravy ani nelze predikovat trendy v oblasti bydlení. Na základě dostupných informací, například z jednání s poskytovateli sociálních služeb, kteří se věnují i problematice bydlení a z fokusní skupiny, která se scházela na půdě Krajského úřadu Moravskoslezského kraje a byla zaměřená na problematiku bydlení, je zřejmé, že faktická nedostupnost adekvátního bydlení je problémem širší skupiny obyvatelstva (například také lidí s duševním onemocněním, seniorů, mladých rodin, osob po absolvování výkonu trestu odnětí svobody) a musí být nadále v hledáčku všech relevantních subjektů. Mimo zjevné formy diskriminace na trhu s bydlením z důvodu etnicity přetrvávají faktory ekonomické nedostatečnosti, sociálních kompetencí, vícečetnosti rodin či jiných specifických faktorů. Podpora romských komunit v oblasti bydlení tak zůstává aktuální výzvou pro změnu negativního vnímání Romů ze strany společnosti.

Naopak situace v oblasti zaměstnanosti v ČR je v době přípravy tohoto dokumentu příznivá. Obecná míra nezaměstnanosti dle údajů Českého statistického úřadu osciluje kolem 2 %. Etnicky relevantní data nejsou k dispozici, nelze tak zhodnotit, nakolik jsou Romové zastoupeni. Za problém lze považovat skutečnost, že Romové bývají prezentováni jako většinově nezaměstnaní. Rovněž účast na nelegálním trhu práce bývá důvodem nízké motivace změnit v rámci nastavených mechanismů zavedený systém fungování mnohých jednotlivců.

Z hlediska opatření v oblasti prevence rizikového chování nedošlo k nutnosti reagovat na nepříznivou situaci v oblasti bezpečnosti z pohledu vnějších faktorů, nebyl zaznamenán nárůst protiromských nálad na území kraje a nedošlo ani k významným bezpečnostním rizikům, jako

například masových demonstrací, zaměřených proti Romům. Problémem, spojeným s problematikou sociálního vyloučení a s chudobou obecně, zůstává zneužívání návykových látek, násilná a majetková kriminalita. Riziko představuje nadále nízký důraz na prevenci ze strany samotných romských komunit a malý dopad preventivních opatření. Přetrvává problém se zajištěním zdravotní péče, tento problém reflektuje situaci v celé společnosti, kde dostupnost určitých typů lékařské péče (např. zubní lékaři, psychiatři apod.) lze považovat za problematickou.

V průběhu platnosti Strategie integrace romské komunity Moravskoslezského kraje na období 2015 až 2020 byl pravidelně vyhlášen krajský dotační program na podporu komunitní práce a na zmírňování následků sociálního vyloučení v sociálně vyloučených lokalitách Moravskoslezského kraje. Docházelo k pravidelným jednáním pracovní skupiny Strategie integrace romské komunity Moravskoslezského kraje. Na půdě krajského úřadu se pravidelně scházeli pracovníci obcí s rozšířenou působností, pověřený agendou romských záležitostí k metodickým poradám a vzdělávacím akcím. Probíhali pravidelné kontroly výkonu agendy romských záležitostí na obcích s rozšířenou působností Moravskoslezského kraje.

3. VÝCHODSKA STRATEGIE PODPORY ROZVOJE ROMSKÝCH KOMUNIT MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE NA OBDOBÍ 2021 - 2027

3.1. STRATEGIE ROMSKÉ INTEGRACE DO ROKU 2020

Národní dokument, kterého tvorbu a implementaci koordinuje Odbor lidských práv a ochrany menšin Úřadu vlády České republiky, Kancelář Rady vlády pro záležitosti romské menšiny. Strategie vytváří rámec pro opatření, která povedou ke zvrácení negativních trendů ve vývoji situace značné části Romů v ČR v oblastech vzdělávání, zaměstnanosti, bydlení, zdravotní a sociální, nastartují a urychlí pozitivní změny, které povedou k postupnému odstranění neodůvodněných a nepřijatelných rozdílů mezi situací značné části Romů a většinové části populace, zajistí účinnou ochranu Romů před diskriminací, bezpečné soužití a povzbudí rozvoj romské kultury, jazyka a participaci Romů. Integrální součástí strategie je její propojení na politiky prováděné nebo koordinované na úrovni EU a současně na mezinárodní iniciativy, zejména v rámci Rady Evropy, v návaznosti na iniciativu Dekáda romské inkluze a na doporučení kontrolních mechanismů OSN. Strategie romské integrace reaguje rovněž na Doporučení Rady EU o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů v členských státech ze dne 9.12. 2013.

3.2. VÝBOR ZASTUPITELSTVA MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE PRO NÁRODNOSTNÍ MENŠINY

Důležitým systémovým článkem při řešení problematiky vztažené k jednotlivým národnostním menšinám žijících na území Moravskoslezského kraje je Výbor pro národnostní menšiny Zastupitelstva Moravskoslezského kraje (dále jen „Výbor“). Výbor je zřizován na základě ustanovení § 76 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zařízení), ve znění pozdějších předpisů. Hlavní náplní činnosti Výboru je komplexní řešení problematiky národnostních menšin žijících na území kraje, hájit jejich práva a vytvářet prostor k prosazování zájmů a potřeb národnostních menšin. Ve Výboru pro národnostní menšiny jsou zastoupeni reprezentanti politických klubů, kteří se setkávají s problematikou v rámci své činnosti.

3.3. STŘEDNĚDOBÝ PLÁN ROZVOJE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB NA ÚZEMÍ MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE NA OBDOBÍ 2021 – 2023

Dle § 95 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, kraje zpracovávají střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve spolupráci s obcemi na území kraje, zástupci poskytovatelů sociálních služeb a se zástupci osob, kterými jsou poskytovány sociální služby. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb je klíčovým strategickým materiálem kraje určujícím principy a pravidla rozvoje sociálních služeb na území kraje, včetně principu jejich financování.

Moravskoslezský kraj dlouhodobě realizuje na svém území proces plánování rozvoje sociálních služeb a zpracovává střednědobé plány rozvoje sociálních služeb (dále jen „SPRSS“) ve spolupráci s obcemi, se zástupci poskytovatelů sociálních služeb, se zástupci osob, kterým jsou poskytovány sociální služby a se zástupci veřejnosti.

Rada Moravskoslezského kraje zřizuje Pracovní skupinu pro vznik a realizaci střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji (dále jen "Řídící skupina"). Řídící skupina organizuje, koordinuje a řídí aktivity směřující k vytvoření střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji. Vedoucím Řídící skupiny je náměstek hejtmána kraje odpovědný za sociální oblast. Vedoucí řídí činnost Řídící skupiny a předkládá výstupy její činnosti Radě kraje, které je ze své činnosti Řídící skupina odpovědná. Řídící skupina je složena ze zástupců zadavatele, zástupců poskytovatelů sociálních služeb, zástupců obcí, jež plánují sociální služby na svém území, vedoucích pracovních skupin v rámci MSK a dalších spolupracujících subjektů.

Řídící skupina zřizuje dále pracovní skupiny, které jsou zaměřeny na jednotlivé tematické oblasti, které reflektují oblasti řešení potřeby s ohledem na jednotlivé cílové skupiny. Pracovní skupiny vznikají postupně v rámci definice jejich potřeby v rámci procesu střednědobého plánování sociálních služeb a dalších navazujících aktivit.

Pracovní skupiny zřízené Řídící skupinou:

- a) Pracovní skupina pro plánování sociálních služeb obcí s pověřeným úřadem,
- b) Pracovní skupina pro kvalitu sociálních služeb v Moravskoslezském kraji,
- c) Pracovní skupina pro tvorbu systému financování sociálních služeb v Moravskoslezském kraji,
- d) Pracovní skupina pro transformaci v Moravskoslezském kraji,
- e) Pracovní skupina pro naplňování Strategie integrace příslušníků romských komunit Moravskoslezského kraje,
- f) Pracovní skupina protidrogové prevence v Moravskoslezském kraji.

Pracovní skupinu pro naplňování Strategie integrace příslušníků romských komunit Moravskoslezského kraje tvoří zástupce Odboru sociálních věcí KÚ MSK, zástupce Odboru školství, mládeže a sportu KÚ MSK, zástupce Odboru zdravotnictví KÚ MSK, zástupci obcí MSK, zástupci romské komunity, zástupce nestátních neziskových organizací realizující aktivity ve prospěch romské komunity, zástupce Agentury pro sociální začleňování a zástupce Krajského ředitelství Policie Moravskoslezského kraje – styčného důstojníka pro národnostní menšiny. Činnost pracovní skupiny koordinuje krajský koordinátor pro záležitosti romské záležitosti.

3.4 KONCEPCE PREVENCE KRIMINALITY MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE NA OBDOBÍ 2017 – 2021

Koncepce prevence kriminality Moravskoslezského kraje na období 2017 – 2021 je v pořadí již třetím dokumentem, kterým Moravskoslezský kraj definuje svoje priority a aktuální cíle při řešení problematiky prevence kriminality na svém území. Koncepce byla schválena usnesením zastupitelstva kraje č. 21/2228 ze dne 5. 9. 2016. Koncepce vychází ze Strategie prevence kriminality na léta 2015 až 2020 (schválena usnesením Vlády ČR č. 66 ze dne 25. 1. 2016) a byla vytvořena v souladu s dalšími strategickými materiály kraje, spadajícími do sociální oblasti a zahrnujícími opatření krajské preventivní politiky (zejména viz dokumenty uvedené dále v této kapitole). Mezi hlavní cíle aktuálně platné Koncepce prevence kriminality patří podpora efektivní koordinace a spolupráce subjektů působících v oblasti prevence kriminality, podpora preventivních aktivit pro hlavní cílové skupiny Koncepce, podpora informovanosti cílových skupin Koncepce a podpora profesního růstu pracovníků působících v problematice prevence kriminality.

3.5 STRATEGIE PREVENCE A SNIŽOVÁNÍ ŠKOD SPOJENÝCH SE ZÁVISLOSTNÍM CHOVÁNÍM V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI NA OBDOBÍ 2021-2027

Strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním v Moravskoslezském kraji na období 2021-2027 je klíčový dokument Moravskoslezského kraje pro danou oblast. Vychází z Národní strategie protidrogové politiky na období 2019 - 2027, která byla schválena usnesením Vlády ČR č. 386/19 ze dne 13. 5. 2019. Hlavní funkce krajské protidrogové strategie jsou: vymezení základních principů a cílů v protidrogové prevenci, stanovení priorit krajské protidrogové politiky pro všechny v protidrogové prevenci zainteresované subjekty a v neposlední řadě propojení veřejné správy s krajskou samosprávou, obecními samosprávami a propojení státního i nestátního sektoru na všech úrovních realizace protidrogové politiky v kraji.

Na plnění jednotlivých akčních plánů v oblasti protidrogové politiky se v rámci Krajského úřadu Moravskoslezského kraje podílí jak odbor sociálních věcí, kterému přísluší řešení této problematiky, tak odbor školství, mládeže a sportu, který má ve své gesci primární prevenci rizikového chování, zaměřenou na děti a mládež a v neposlední řadě také odbor zdravotnictví.

3.6 STRATEGIE PRIMÁRNÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ NA OBDOBÍ 2019 - 2027

Strategie prevence rizikového chování u dětí a mládeže v Moravskoslezském kraji na období 2019 – 2027 vychází především ze závěrů pravidelných jednání s metodiky prevence v pedagogicko-psychologických poradnách, z výsledků analýzy potřeb terénu, z dlouhodobých cílů stanovených strategiemi MŠMT, ze zkušeností plynoucích z naplňování krajských koncepčních dokumentů – primární prevence rizikového chování, protidrogové politiky a prevence kriminality. Krajská strategie prevence 2019-2027 je zpracována v souladu s dokumenty - Národní strategie primární prevence rizikového chování na období 2019 - 2027, Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020, Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 - 2018 a Strategie zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí. Strategie je současně plně v souladu se Standardy primární prevence rizikového chování.

3.7. FUNKCE KRAJSKÉHO KOORDINÁTORA PRO ZÁLEŽITOSTI ROMSKÉ MENŠINY

Zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích, je zřizována funkce krajského koordinátora pro romské záležitosti (dále jen „koordinátor“). Podle § 67, odstavce 1 „*krajský úřad vykonává přenesenou působnost s výjimkou věcí, které jsou zákonem svěřeny zastupitelstvu a radě nebo zvláštnímu orgánu*“. Dle písmena c) krajský úřad „*poskytuje odbornou a metodickou pomoc obcím*“ a podle písmena f) krajský úřad „*zřizuje funkci koordinátora pro romské záležitosti*“. Koordinátor plní úkoly

vyplývající z výkonu přenesené působnosti krajského úřadu při naplňování státní politiky vůči příslušníkům národnostních menšin žijících na území kraje a napomáhajících procesu integrace příslušníků romské komunity do společnosti ve smyslu zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 6, odst. 7 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, *„Krajský úřad řídí a koordinuje ve svém správním obvodu plnění úkolů na úseku státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské komunity do společnosti.“* Koordinátor připravuje podklady pro tvorbu strategických dokumentů kraje v oblasti integrace romské komunity do společnosti a zajišťuje jejich realizaci. Připravuje podklady pro střednědobé plánování sociálních služeb lidem ohroženým sociálním vyloučením. Spolupracuje s dalšími odbory krajského úřadu, především pak s odborem školství, mládeže a tělovýchovy, odborem územního plánování, stavebního řádu a kultury a v neposlední řadě také s odborem zdravotnictví. V současné době je koordinátor v rámci struktury krajského úřadu zařazen na odboru sociálních věcí, oddělení rozvoje sociálních služeb jako koordinátor pro národnostní menšiny a romské záležitosti.

3.8. PRACOVNÍCI OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ POVĚŘENÍ AGENDOU ROMSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ

Pracovníci obcí s rozšířenou působností pověřeni agendou romských záležitostí (tzv. romští poradci) jsou pracovníci jednotlivých obcí s rozšířenou působností, do jejichž činnosti spadá řešení problematiky integrace příslušníků romských komunit na území obce. Zabývat se činnostmi napomáhajícími integraci romských komunit do společnosti ukládá obecním úřadům § 6 odst. 8 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů: *„Obecní úřad obce s rozšířenou působností ve svém správním obvodu plní úkoly napomáhající výkonu práv příslušníků romské komunity a integraci příslušníků romské komunity do společnosti.“* Na území Moravskoslezského kraje je funkce romského poradce zřízena dvěma způsoby, a to variantou kdy je určen konkrétní pracovník, který má danou agendu přímo v náplni práce či funkční náplni (častokrát je agenda kumulována společně s dalšími agendami), a další variantou je svěřeni celé problematiky romských záležitostí do gesce příslušného odboru, zejména odboru sociálního.

Obr. č. 1. Administrativní členění MSK

4. VIZE, PRINCIPY A OBLASTI AKTIVIT STRATEGIE PODPORY ROZVOJE ROMSKÝCH KOMUNIT V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI NA OBDOBÍ 2021-2027

4.1 VIZE A PRINCIPY

Důvodem pro tvorbu strategie je přesvědčení, že vytvoření podmínek, založených na **principu vytváření příležitostí pro komunity a jednotlivce je způsobem**, jak dosáhnout společenské změny. Ideálním cílem aplikace opatření, obsažených v dokumentu, má být **vyrovnávání rozdílů, identifikovaných mezi romskou populací a majoritní společností**.

Strategie podpory rozvoje romských komunit Moravskoslezského kraje slouží k **implementaci rovných příležitostí, participace zástupců romských komunit na životě společnosti, posílení schopnosti romské menšiny emancipovat se vlastními silami a prosazuje politiku integrace neutrální z hlediska etnicity**.

Přístup strategie se soustřeďuje také na **snížování chudoby a deprivace, či na hledání východisek z koncentrovaných sociálních rizik**.

4.2. OBLASTI AKTIVIT

Strategie podpory rozvoje romských komunit Moravskoslezského kraje je z hlediska jednotlivých oblastí rozdělená na několik oblastí, které jsou však ze své podstaty vzájemně propojené. Nelze tedy oblasti či podporu směřovanou do těchto oblastí vnímat odděleně. Všechny aktivity mají za cíl podporovat oblast sociálního začleňování stejně jako tak aktivní participaci Romů či romskou emancipaci jako takovou. I když někteří Romové čelí specifickým problémům, nelze paušalizovat a všechny považovat za sociálně vyloučené. Stejně tak nelze říct, že Romové nejsou v některých

oblastech v nevýhodném postavení či že míra některých negativních jevů není mezi romskou populací vyšší než mezi majoritou.

Aktivity jsou rozdělené do konkrétních oblastí podpory:

- podpora sociálního začleňování (Kapitola 4. 2. 1.)
- podpora vzdělávání (Kapitola 4. 2. 2.)
- podpora emancipace a participace (Kapitola 4. 2. 3.)

4.2.1. Podpora sociálního začleňování

4. 2. 1. 1. Předcházení chudobě a sociálnímu vyloučení

Sociální vyloučení obvykle definujeme jako proces, kterým jsou jednotlivci nebo celé skupiny osob zbavovány přístupu ke zdrojům nezbytným pro zapojení se do společnosti. Proces sociálního vyloučení je primárně důsledkem chudoby a nízkých příjmů, ale přispívají k němu také další faktory, jako je diskriminace, nízké vzdělání či špatné životní podmínky. Projevem sociálního vyloučení často bývá dlouhodobá nezaměstnanost, případně nelegální forma zaměstnání (tzv. práce na černo), dlouhodobé zajištění financí skrze sociální dávky, život v prostorově vyloučených částech obcí, nízká kvalifikace, špatný zdravotní stav, rozpad rodin či ztráta sebeúcty.

Sociálně vyloučené lokality mohou často být kvůli své prostorové odloučenosti vzdáleny od institucí a služeb běžné občanské vybavenosti, sociálních sítí nebo vzdělávacích příležitostí. Často jsou však sociálně vyloučené lokality jedinou možností, kde mohou lidé žijící v podmínkách chudoby, nalézt bydlení, které je klíčovou podmínkou k úspěšné integraci.

Za sociálně vyloučenou lokalitu považujeme územně vymezenou oblast, kde dochází ke koncentraci osob ohrožených sociálním vyloučením. Situace v nich jsou rozdílné a liší se zejména velikostí a poměrem velikosti vůči obci či městu, ve které se nacházejí, mírou prostorového vyloučení, stavem domů a bytů, formou jejich vlastnictví apod.

V současné době se v MSK vyskytuje odhadem několik desítek lokalit, které můžeme označit za sociálně vyloučené, případně se jedná o území, která nesou některé z prvků sociálního vyloučení. Tyto lokality jsou obývány převážně osobami žijícími v chudobě. Větší část tvoří příslušníci romské komunity, avšak každoročně se dostávají do chudoby také lidé, kteří Romové nejsou nebo se k romské národnosti nehlásí.

Specifikem posledních let je masivní využívání ubytovacích zařízení, ve kterých může docházet k vysoké kumulaci chudoby. Situace s ubytovny je různá napříč krajem, ubytovny se liší kapacitou, kvalitou bydlení, finanční náročností a v neposlední řadě také samotnou strukturou obyvatel. Výjimkou nejsou ani ubytovny, které slouží k ubytování celých rodin s dětmi v nevyhovujících podmínkách s velkou finanční nákladností. Je tedy možné setkat se s určitou skupinou chudých lidí, kteří dlouhodobě žijí v substandardní formě bydlení, některá generace dětí takto může vyrůstat celý svůj život a získat tak vzorce, které můžou dál prohloubit past sociálního vyloučení a chudoby.

Z praxe vyplývá, že se situace sociálního vyloučení a chudoby netýká pouze Romů, jak je často mylně interpretováno. Je potřeba podpořit aktivní Romy, kteří žijí mimo sociální vyloučení v běžné společnosti. Na jejich pozitivních příkladech můžeme stavět a pomoci tak zlepšit situaci.

4. 2. 1. 2. Dostupné bydlení

Bydlení představuje základní lidskou potřebu a klíčovou podmínku pro úspěšnou integraci znevýhodněných osob.

Substandardní bydlení, zvláště dlouhodobé, je provázáno s omezenou sociální mobilitou vyloučených jedinců. Zabraňuje jim zapojit se do sociálních, ekonomických, kulturních i politických aktivit a vede k vyčlenění z běžného života většinové společnosti. Důsledkem je vytvoření sociálního prostředí, které postrádá role a hodnoty potřebné k úspěchu ve společnosti a dochází k vytváření uzavřených světů, v nichž se mohou objevovat vzorce chování, které představují v daném prostředí mechanismy přežití, ale v prostředí většinové společnosti jsou maladaptivní.

S bydlením v segregovaných lokalitách souvisí i socializace, resp. stav, kdy se přenáší dané vzorce na následující generaci. Uzavřenost prostředí rezidenční oblasti, sociální skladba a společenský život ovlivňují chování, postoje i životní příležitosti zde žijících obyvatel a vedou k reprodukci specifického životního způsobu. Substandardní segregované bydlení tak ve svých důsledcích vytváří předpoklady pro sociální konflikt. Dostání se z tohoto prostředí je pro jeho obyvatele považováno za mimořádně nesnadné, proto je třeba nastavovat podpůrná opatření, která zvýší dostupnost bydlení a umožní individuálně nastavit spolupráci s danou domácností.

V rámci Moravskoslezského kraje představují skupinu osob, u níž dochází ke kumulaci znevýhodnění oblasti bydlení, Romové. Nedostupnost bydlení má různé příčiny, velmi často jde o diskriminaci na trhu s bydlením; předsudky spojené s etnickou příslušností a připsovanými modely chování; zvyšující se náklady na bydlení včetně nákladů na vstup do bydlení (jistota); dispozice bytového fondu (problémy se zajištěním bydlení pro vícečetné domácnosti) či nastavená pravidla přidělování bytů. Důležité je zohlednit i další bariéry a pracovat s nimi – může se jednat o obavy opustit známé prostředí a podpůrné sítě v místě stávajícího bydlení (širší rodina, sousedé), nezkušenost s užíváním bytu a jeho vybavení; odlišné fungování sousedství.

Pro zlepšení situace v oblasti bydlení je důležité koordinované odstraňování vnějších i vnitřních bariér. Aktivita v oblasti bydlení by se měly zaměřovat na několik klíčových oblastí, jako jsou:

- **dostupnost soukromého i obecního bytového fondu** a snížení prahu vstupu do něj, včetně zkvalitňování bydlení v sociálně vyloučených lokalitách
- **podpora systémů a programů zaměřených na sociální bydlení a sociální práci s domácnostmi**, resp. možnosti individuálně nastavené intenzity spolupráce se sociálním pracovníkem, která se bude odvíjet od specifčnosti situace dané domácnosti a možnost propojení s dalšími sociálními službami či programy zaměřenými na zvyšování vzdělávání
- **řešení dluhové situace či hledání zaměstnání**
- **zlepšení situace v lokalitách s využitím komunitní práce** zapojující spektrum aktérů a zaměřující se na zkvalitňování života v dané oblasti
- **nediskriminace, destigmatizace a eliminace předsudků**

4. 2. 1. 3. Podpora zaměstnanosti

Nezaměstnanost obyvatel sociálně vyloučených lokalit bývá v porovnání s celkovou nezaměstnaností několikanásobně vyšší. Sekundárně přináší nezaměstnanost také nejistotu v oblasti bydlení, která se jeví jako klíčový bod k úspěšné integraci. Důvody vysoké nezaměstnanosti osob obyvatel sociálně vyloučených lokalit vzhledem k velmi nízké míře

nezaměstnanosti všeobecně, můžeme spatřovat v celé řadě těžko řešitelných překážek. Jednou z překážek je nízká kvalifikace, i když ta nebývá takovou překážkou (vzhledem k poptávce po pracovní síle) Drtivá většina obyvatel lokalit má základní vzdělání, méně již výuční list. Na trhu práce proto mají omezené pracovní příležitosti, zejména z hlediska sezónnosti nabízených prací. Zároveň je nutné podotknout, že se často jedná o pracovní místa relativně nízko finančně hodnocené a ani plný pracovní úvazek nemá mnohdy potenciál změnit situaci zaměstnance k lepšímu ve srovnání se životem závislým na pobírání sociálních dávek.

Samotný dávkový systém je další z překážek, zejména v kombinaci s dluhovou problematikou, která je u osob žijících v podmínkách sociálního vyloučení, případně chudobě, jednou z klíčových bariér pro vstup na trh práce. Nastavení dávkového systému a předluženost vzdalují člověka od reálné možnosti zvýšit svůj příjem legálními prací. Nabídka tzv. „práce načerno“ není ojedinělým jevem v prostředí sociálního vyloučení. V současné situaci, kdy zaměstnavatelé velmi obtížně hledají zaměstnance na sezónní práce, nízkokvalifikované práce a fyzicky náročné práce na běžném trhu práce, uchylují se velmi často k vykrytí těchto pracovních pozic, dá se říci, za jakoukoli cenu. Vzhledem k tomu, že výdělek z nelegálního zaměstnání se nikde oficiálně neeviduje, jedná se tak o způsob přivýdělku k sociálním dávkám, který není možno exektovat. Rovněž to nahrává zaměstnavatelům, kterým z nejrůznějších příčin vyhovuje zaměstnávání osob v rozporu s legislativou.

Tento stav může být jednou z bariér motivace pro získání a zvýšení vzdělání, kvalifikace, s cílem získat lépe ohodnocenou práci či vstoupit na trh práce.

Nepominutelným jevem souvisejícím s uplatněním obyvatel vyloučených lokalit na trhu práce je také diskriminace. V této oblasti však můžeme zaznamenat pozitivní trend, který souvisí s velmi nízkou mírou nezaměstnanosti a dostatkem dlouhodobě neobsazených pracovních míst.

Do oblasti zaměstnanosti míří velká podpora ze strany Úřadu práce ČR, sociálních podniků, nestátních neziskových organizací. Je však důležité dbát na provázanost systému tak, aby bylo možné zajistit stabilitu pracovního místa pro zaměstnance.

4. 2. 1. 4. Prevence rizikových forem chování ve vztahu k sociálnímu vyloučení

V prostředí osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených dochází také ke zvýšenému výskytu a projevům rizikového chování. Tato skutečnost může v důsledku ohrožovat jak samotné obyvatele v lokalitě, tak lidi žijící v okolí a narušovat vzájemné soužití romské minority s majoritní společností.

V praxi se pak příslušníci romských komunit, kteří jsou ohroženi sociálním vyloučením či sociálně vyloučení, mohou stávat ve zvýšené míře pachateli trestných činů, nebo jejich oběťmi. Podobná situace může nastat ve vztahu k dalším rizikovým projevům chování, ke kterým lze zařadit zvýšené užívání a distribuci návykových látek a závislost na hracích automatech. V souvislosti se špatnou finanční situací rodin dále dochází k jejich předluženosti a výskytu tak závažných a obtížně identifikovatelných jevů jako je lichva, vydírání, domácí násilí apod. Předluženost je neustále narůstajícím fenoménem v české společnosti posledních let, v romské komunitě ale tato skutečnost má velký význam a ovlivňuje pak negativně další zásadní oblasti jako je zajištění odpovídajícího bydlení, začlenění obyvatel sociálně vyloučených lokalit na legální trh práce, vzdělávání dětí a mládeže a zvyšování jejich kvalifikace a zvyšuje celkovou demotivaci a frustraci těchto obyvatel. Za další rizikový a přetrvávající fenomén lze označit nelegální práci (více viz kapitola 4.2.1.3.).

4. 2. 1. 5. Prevence onemocnění a zajištění dostupnosti zdravotních služeb a péče

Specifickou oblastí spadající do oblasti prevence rizikového způsobu života zejména v souvislosti s problematikou sociálně vyloučených lokalit je oblast prevence onemocnění a zajištění dostupnosti zdravotních služeb a péče, což se týká především té části romské komunity, která žije na území těchto lokalit. Obecně platí, že obyvatelé vyloučených lokalit mají ve srovnání s většinovou společností větší problémy v rámci dostupnosti zdravotní péče. Příčinou je na jedné straně nedostatek informací a osvěty zaměřené na problematiku zdravotní péče a z toho vyplývající snížený zájem ze strany samotné komunity. Na straně druhé je příčinou také samotné sociální vyloučení obyvatel vyloučených lokalit a problémy spojené při zajištění primární ambulantní péče (zubní, gynekologické, pediatrické péče nebo i péče praktického lékaře) a specializované ambulantní péče (např. psychiatrické). Z poznatků vyplývajících z praxe terénních sociálních pracovníků se vyskytují problémy s poskytováním zdravotní péče v návaznosti na předsudky a diskriminaci.

V době tvorby tohoto dokumentu začíná být obtížnější získání základní lékařské péče (praktický lékař pro děti a dorost a praktický lékař pro dospělé) pro většinu obyvatel obcí. Situace je na území kraje různá, dle místní dostupnosti, avšak na většině území se dá toto tvrzení konstatovat. V některých oblastech je následně obtížné získat péči odborného lékaře (stomatologie, psychiatrie a psychologie pro děti i dospělé, gynekologie). Vzhledem k tomu, že se s tímto problémem setkáváme u většinové skupiny obyvatel, samotná skupina sociálně vyloučených, lidí ohrožených nebo žijících v chudobě, Romů a jiných skupin v sociálně nepříznivé životní situaci, je o to horší. V kombinaci s nízkým povědomím a prací s vlastní zdravou životní správou a celým souhrnem nepříznivých okolností života (substandardní forma bydlení, ekonomická nestabilita apod.), jsou vytvářeny podmínky pro velmi špatný stav, který se projevuje na zdravotní situaci osob.

V některých obcích na území kraje se snaží dopady výše zmíněných nepříznivých podmínek zmírňovat sociálně zdravotní pomocníci (různé formy poskytování), případně na situaci reagují sociální služby nebo nestátní neziskové organizace (např. Armáda spásy v ČR, z.s. – ordinace pro chudé). Tímto způsobem se daří zmírňovat dopady, avšak neřeší to systémovou rovinu problému, která do budoucna, vzhledem k aktuální věkové struktuře praktických lékařů, nemá příliš pozitivní prognózu.

4. 2. 1. 6. Sociální služby

PODSTATNOU ČÁST AKTIVIT ZAMĚŘENÝCH NA PROBLEMATIKU INTEGRACE ROMSKÉ KOMUNITY TVOŘÍ OBLAST SOCIÁLNÍCH SLUŽEB. SOCIÁLNÍ SLUŽBY JAKO NÁSTROJ INTEGRACI AKTIVIT A SOCIÁLNÍHO ZAČLEŇOVÁNÍ JSOU REALIZOVÁNY PODLE ZÁKONA Č. 108/2006 Sb., O SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ.

Mezi poskytované sociální služby zaměřené na podporu romské komunity a realizované přímo na území sociálně vyloučených lokalit patří zejména **sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, terénní programy a odborné sociální poradenství**. Jedná se o služby, které jsou vzhledem ke své povaze **nejčastěji využívány při realizaci aktivit pro příslušníky romských komunit**.

KLÍČOVÝM KONCEPČNÍM MATERIÁLEM MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE PRO OBLAST SOCIÁLNÍCH SLUŽEB JE **STŘEDNĚDOBÝ PLÁN ROZVOJE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB NA OBDOBÍ 2021 - 2023** (DÁLE JEN „STŘEDNĚDOBÝ PLÁN“). STŘEDNĚDOBÝ PLÁN JE NÁSTROJEM K ŘÍZENÍ SÍTĚ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB NA ÚZEMÍ KRAJE, PROTO TAKÉ OBSAHUJE POPIS STANOVOVÁNÍ SÍTĚ S OHLEDEM NA REÁLNÉ MOŽNOSTI, POKUD SE JEDNÁ O UDRŽITELNOST, KVALITU, EFEKTIVITU A DOSTUPNOST SOCIÁLNÍCH SLUŽEB. STRATEGIE INTEGRACE V PŘÍSLUŠNÝCH OBLASTECH (ZEJMÉNA V OBLASTI SOCIÁLNÍCH SLUŽEB) VYCHÁZÍ ZE STŘEDNĚDOBÉHO PLÁNU A ZACHOVÁVÁ JEHO STANOVENÉ PRINCIPY.

Kvalitní a cílené poskytování sociálních služeb zaměřených na procesy sociálního začleňování nedílně souvisí s kvalitou procesu plánování sociálních služeb na území Moravskoslezského kraje. Do tohoto procesu jsou zapojeny obce, které na svém území ve spolupráci s dalšími místními

aktéry zjišťují potřeby obyvatel s ohledem na poskytování sociálních služeb. Obce společně s Moravskoslezským krajem pak navzájem spolupracují při nastavování sítě sociálních služeb v kraji tak, aby sociální služby byly realizovány efektivně a s ohledem na potřeby občanů v daném území.

Konkrétně proces plánování probíhá v rámci činnosti pracovních skupin zaměřených na problematiku sociálně vyloučených romských komunit, kde je definována potřebnost těchto služeb a návazných aktivit na základě individuální situace dané obce. Členové pracovních skupin bývají zpravidla zástupci obce, poskytovatelé sociálních služeb a návazných aktivit v obci a samotní uživatelé těchto služeb.

Zásady poskytování sociálních služeb jsou postaveny na přesvědčení, že služby musí vycházet z individuálně určených potřeb osob, které je budou využívat. Sociální služby musí zachovávat lidskou důstojnost, ale také podporovat osoby ve využití jejich vlastního potenciálu tak, aby jejich poskytování aktivně předcházelo sociálnímu vyloučení.

Předpokladem poskytování sociálních služeb pro sociálně vyloučené občany z romské komunity nebo občany sociálním vyloučením ohrožené jsou následující principy:

DOSTUPNOST. Sociální služby jsou časově, místně i finančně dostupné občanům, kteří se ocitají v nepříznivé sociální situaci. Dostupnost vyplývá z plánování místních správ, které reagují na nepříznivé sociální jevy a reflektují rizika, která jsou identifikována na příslušném území.

SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. Poskytovatel sociálních služeb důsledně podporuje člověka, aby měl příležitost využívat běžně dostupné služby na příslušném území, a to již od počátku navázání vztahu (jednání se zájemcem o službu). Poskytovatel se zaměřuje na propojování všech dostupných zdrojů tak, aby je člověk, který se ocitá v nepříznivé sociální situaci, využíval a měl je co nejbližší. Poskytovatel zároveň vědomě, cíleně a otevřeně pracuje se skutečností, že využívání sociálních služeb je jednou z posledních možností při řešení nepříznivé sociální situace člověka.

PODPORA PŘECHODU OSOB ZE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB DO BĚŽNÉHO, PŘIROZENÉHO ŽIVOTA. Poskytovatelé sociálních služeb reflektují skutečnost, že služby jsou poskytovány individuálně na nezbytně nutnou dobu, kdy se člověk ocitl v nepříznivé sociální situaci, kterou nemůže vlastními silami překonat. Záměrem sociálních služeb by mělo být společné úsilí ve spolupráci s uživateli, kdy je uživatel kontinuálně motivován, a jsou vyvíjeny cílené podpůrné aktivity, které umožní jeho přechod ze sociálních služeb do běžného, přirozeného života.

ZAMĚŘENOST NA ČLOVĚKA. Sociální služby jsou prioritně zaměřeny na identifikaci a zajišťování potřeb člověka ve spojitosti s jeho nepříznivou sociální situací, a to již od prvního kontaktu. Rozsah služby odpovídá aktuálním potřebám člověka. Systém sociálních služeb je determinován potřebami lidí a hledáním možností společnosti vytvořit odpovídající zdroje k uspokojení těchto potřeb.

EFEKTIVITA. Služba se orientuje na řešení. Poskytování sociálních služeb musí vést k řešení nepříznivé sociální situace člověka a mělo by být finančně efektivní. Metody práce zaměřené na zajišťování individuálních potřeb člověka odpovídají současným trendům.

4. 2. 1. 7. Zajištění síťování, mezíresortní a multidisciplinární spolupráce

Důležitým faktorem pro úspěšnou integraci vyloučených skupin a komunit do společnosti je **síťování a mezíresortní a multidisciplinární spolupráce.**

Cílem této spolupráce má být zefektivnění procesu adresného směřování poskytnutých intervencí. Jedná se zlepšení komunikace a spolupráce mezi zainteresovanými subjekty bez ohledu na povahu a charakter řešeného problému. Síťování, mezíresortní a multidisciplinární spolupráce musí být

vnímána jako průřezové téma, které se promítá do všech oblastí podpory romských komunit. Z hlediska hledání efektivních a dlouhodobých řešení nemá být vnímána jen jako forma expertní spolupráce zapojených subjektů. Do hledání řešení a samotného identifikování případných bariér musí být aktivně zapojení samotní příslušníci romských komunit Moravskoslezského kraje.

Jednotlivé oblasti sociálního začleňování nelze vnímat odděleně, jedná se o komplexní propojený systém, který musí být, co se týče systému podpory, provázaný. V praxi to znamená, že např. pro úspěšné sociální začlenění sociálně vyloučené rodiny je zapotřebí získat stabilní zaměstnání, stabilní bydlení a je zapotřebí zajistit vzdělání dětí v rámci hlavního vzdělávacího proudu. V tomto ohledu je zapotřebí, aby přirozenou součástí podpory byla spolupráce pracovníků v rámci jednotlivých resortů např. na obci odboru školství, sociálního odboru, odboru bytového atd. a také konkrétních odborníků napříč disciplínami, např. sociálního pracovníka, psychologa, speciálního pedagoga, právníka. V případě, že se nám podaří řešit současně tyto oblasti napříč resorty a disciplínami, máme naději na úspěšnou integraci vyloučených skupin do společnosti.

Důležitým faktorem pro úspěšnou realizaci těchto aktivit je **sítování a spolupráce** všech subjektů zapojených do řešení situace sociálně vyloučených obyvatel **na všech úrovních**, tzn. jak na úrovni samotné komunity, tak na úrovni jednotlivých samospráv, na úrovni nestátních neziskových organizací, škol apod.

4. 2. 1. 8. Řešení mimořádných situací

V souvislosti se snahou podporovat komplexní proces sociálního začleňování nelze opomenout možnost výskytu mimořádných situací, které zasahují do života všech obyvatel nebo které dopadají obzvláště negativně na příslušníky romských komunit na území kraje.

Může se jednat o nepříznivou epidemiologickou situaci, živelné pohromy či jiné nepředvídatelné události.

V těchto situacích považujeme za nezbytné zabezpečit zejména:

Koordinaci postupů a mezirezortní spolupráci. V kompetenci sociálních služeb není nahrazovat činnost jiných relevantních subjektů v oblasti například vzdělávání či zdraví, ale aktivní spolupráce v této oblasti je předpokladem úspěšného a efektivního procesu hledání řešení těchto nepředvídaných situací. Je žádoucí koordinovat postupy v rámci různých služeb a spolupracovat napříč službami, dle potřeby zabezpečit (např. reorganizovat) personální zajištění služeb a zachovat realizaci aktivit v míře co nejméně ohrožující uživatele těchto služeb a po maximálně možné dobu. Je žádoucí spolupracovat a využívat dostupné možnosti na všech úrovních, také meziresortně a multidisciplinárně v zájmu ohrožených osob.

Spolupráci s jednotlivými obcemi. Ze strany relevantních aktérů v území, zejména obcí, je vhodné mít v rámci přípravy na tyto situace vytvořenou síť kontaktů. Dále se ukazuje jako důležité zabezpečit možnost setkávání relevantních aktérů na nejrůznějších platformách v rámci dané obce s cílem operativního řešení mimořádných situací.

Možnosti sociálních služeb. Ze strany poskytovatelů sociálních služeb je nezbytné zajistit přípravu na možný výskyt mimořádných nepříznivých situací, a to jak v souvislosti s mechanismy, které má daná služba již nastaveny, tak v souvislosti s přípravou a vzděláváním pracovníků služby, a dále prostřednictvím nastavení metodických postupů dané služby s ohledem na mimořádné situace. Důležitým předpokladem pro poskytování služeb v mimořádných situacích je co nejužší spolupráce zejména s obcemi a dalšími subjekty, jedině tak lze zajistit naplňování potřeb občanů na konkrétním území.

Tab. č. 2. Opatření v oblasti 4. 2. 1. Podpora sociálního začleňování

Opatření 4. 2. 1. 01.	Podpora sociálních služeb, zejména služeb relevantních pro příslušníky romských komunit, kteří jsou sociálně vyloučeni nebo ohroženi sociálním vyloučením, které reagují na nepříznivou sociální situaci v návaznosti na zjištěné potřeby
Termín:	Průběžně
Zodpovídá:	SOC

Opatření 4. 2. 1. 02.	Podpora návazných a neformálních aktivit pro příslušníky romských komunit, kteří jsou sociálně vyloučeni nebo ohroženi sociálním vyloučením
Termín:	Průběžně
Zodpovídá:	SOC

Opatření 4. 2. 1. 03.	Podpora aktivit v oblasti přechodu příslušníků romských komunit kteří jsou sociálně vyloučeni nebo ohroženi sociálním vyloučením z prostředí sociálních služeb do běžného života společnosti (například v souvislosti s bydlením)
Termín:	Průběžně
Zodpovídá:	SOC

Opatření 4. 2. 1. 04.	Podpora aktivit mezirezortního a multidisciplinárního přístupu
Termín:	Průběžně
Zodpovídá:	SOC

Opatření 4. 2. 1. 05.	Podpora aktivit s charakterem sociálního podnikání
Termín:	Každoročně
Zodpovídá:	SOC

Opatření 4. 2. 1. 06.	Podpora aktivit s charakterem komunitní práce pro příslušníky romských komunit, kteří jsou sociálně vyloučeni nebo ohrožených sociálním vyloučením
Termín:	Každoročně
Zodpovídá:	SOC

4. 2. 2. Podpora vzdělávání

Oblast vzdělávání musí být vnímána jako zásadní faktor při emancipačních snahách Romů v rámci společnosti. Bez adekvátního vzdělání nelze očekávat ekonomickou a sociální stabilitu. Přetrvává tendence nízké sociální mobility právě z důvodu nízkého důrazu na vzdělávání a následné využití získaných dovedností v praxi. Chybějící sociální kompetence některých romských rodičů, žáků a studentů v kombinaci s negativním přijímáním ze strany okolí vedou ke komplikacím při zápisích

do škol, při setrvání ve studiu či při samotném rozhodování, zda po ukončení povinné školní docházky ve vzdělávání pokračovat.

Podpora aktivit a opatření v oblasti vzdělávání, uvedena v tomto materiálu nenahrazuje opatření strategických oblastí vzdělávání, které jsou uvedené například ve „Školské inkluzivní koncepci Moravskoslezského kraje“.

Tab. č. 3 Opatření v oblasti 4. 2. 2. Podpora vzdělávání

Opatření 4. 2. 2. O1.	Podpora aktivit mateřských škol a základních škol v oblasti přechodu žáků do základních škol
Termín:	Průběžně
Zodpovídá:	SOC, ŠMS

Opatření 4. 2. 2. O2.	Podpora aktivit v oblasti přechodu na a udržení se ve středním vzdělávání, podpora aktivit pro rodiče a žáky
Termín:	Průběžně
Zodpovídá:	SOC, ŠMS

Opatření 4. 2. 2. O3.	Podpora propojování vzdělávání a praktického uplatnění získaného vzdělání
Termín:	Průběžně
Zodpovídá:	SOC, ŠMS

Opatření 4. 2. 2. O4.	Podpora realizace sociální práce v oblasti školství, podpora spolupráce sociálních služeb, organizací realizujících sociální práci, vzdělávacích institucí (např. VŠ, VOŠ) a obcí
Termín:	Průběžně
Zodpovídá:	SOC, ŠMS

Opatření 4. 2. 2. O5.	Podpora a rozvoj aktivit v oblasti sběru či interpretace dat v souvislosti s romskými komunitami
Termín:	Průběžně
Zodpovídá:	SOC, ŠMS

4. 2. 3. Podpora emancipace a participace

4. 2. 3. 1. Komunitní práce a komunitní aktivity

Další z oblastí, na kterou se zaměřuje Strategie integrace romské komunity v dalším období, je podpora komunitní práce a komunitních aktivit a podpora vzdělávání v těchto oblastech. Komunitní práce je oblastí, kterou Moravskoslezský kraj podporuje prostřednictvím samostatného dotačního titulu Program na podporu komunitní práce a na zmírňování následků sociálního vyloučení a také realizuje komunitní projekty v několika lokalitách na území kraje.

Komunitní práce je jednou z metod sociální práce, jejíž principy jsou používány na podporu participace a emancipace lidí v kontextu občanské společnosti, podpoře lidské pospolitosti, ale i jinde, např. při obnově života po přírodních katastrofách. V řadě demokratických zemí je komunitní práce považována za metodu rozvoje místních společenství. Na základě dosud získaných zkušeností a poznatků z praxe vyplývá, že se jedná o velmi účinný způsob práce, který vede

k podpoře místních komunit a jejich podílení se na důležitých procesech odehrávajících se v jejich okolí.

Komunitní práce představuje významný inkluzivní mechanismus. Osoby z cílových skupin jsou zapojovány do identifikace, rozhodování a do přímé realizace opatření (společné problémy a potřeby), a to ve spolupráci s ostatními členy komunity. Komunitní práce je tedy metoda participativního přístupu řešení společně definovaných problémů a participativního dosahování komunitou definovaných společných cílů v místech, kde lidé žijí. Komunitní přístup se zaměřuje na změnu vnitřních (intrapersonálních) limitů jako na odstranění vnějších (sociálních) bariér. V sociálně vyloučených lokalitách jde o navození sociální změny, která bude trvalá. Dosáhnout toho lze jedině tím, že se komunita od počátku zapojí do rozhodování, definuje své společné cíle a potřeby (komunita je expertem), plánuje a určuje priority, aktivně se podílí na jejich realizaci (komunita vlastní také proces a výsledky) a tím roste. Předpokladem úspěchu je budovat kapacity jednotlivců (motivace, aktivizace, vzdělávání, nácvik dovedností, atd.) i celé komunity (organizace, rozhodování, participace, atd.), ale také utvářet a posilovat sociální síť (vztahů, kontaktů, zdrojů), která přispívá ke stabilizaci komunity a jejich členů.

Komunitní práce se zaměřuje na práci se skupinou, a řeší problémy, které jsou pro všechny nebo většinu členů skupiny společné. Obyvatelé sociálně vyloučených lokalit jsou často pod vlivem svých životních okolností v situaci, která je nemotivuje k aktivnímu zájmu o okolí a o společné sousedské záležitosti. Jejich životní situace a životní neúspěšnost působí negativně na jejich sebevědomí i na schopnost mít vyšší životní cíle. Důsledkem je kromě neutěšené sociální situace jednotlivce nebo rodiny navíc i nezáměr o věci mimo nejužší soukromí. Komunitní práce a komunitní aktivity si kladou za cíl tyto situace měnit a podporovat zájem o společné problémy a potřeby. Prostřednictvím komunitní práce a podpory komunitních aktivit se obyvatelé sociálně vyloučených lokalit učí spojovat své síly a měnit své životní podmínky k lepšímu. Cílem je zapojit do řešení problémů v dané lokalitě všechny, kterých se problémy týkají.

Na jedné straně jsou obyvatelé, které je třeba aktivizovat, podporovat a vybavit je potřebnými znalostmi a kompetencemi, jak postupovat a jednat společně. Na straně druhé je třeba zapojit i sousedy z nejbližšího okolí, místní instituce a organizace a podporovat komunikaci a spolupráci mezi nimi.

4. 2. 3. 2. Podpora romského jazyka, podpora informovanosti a rovných příležitostí

Romština je vnímána jako prvek romské identity, ačkoli za Romy se považují i ti, kteří romsky nemluví. Skupina osob, mluvících romštinou jako primárním jazykem, se s každou novou generací zužuje. Nejčastěji se komunikuje romsky se staršími členy rodiny (rodiče, prarodiče), a naopak v komunikaci s dětmi, vnoučaty nebo mezi dětmi navzájem se využívá víc neromský jazyk. Romské děti školního věku výzkumníci rozdělili do tří skupin dle úrovně romštiny. U přibližně 30 % dětí je předpoklad aktivní kompetence romštiny, dalších 30 % dětí romštinu téměř neovládá. Mezi těmito dvěma skupinami jsou děti s různou mírou pasivní kompetence romštiny. U dětí olašských Romů však převládá aktivní kompetence romštiny. Na pokles užívání romštiny působilo vícero příčin, jako např. přesídlení slovenských Romů do České republiky a s tím související rozdělení příbuzenských skupin a větší kontakt s neromským obyvatelstvem, dlouhodobá asimilace Romů (včetně jazykové), dále vliv škol a státních institucí. Také vliv pedagogů na používání romštiny je pořád silný. Mnoho rodičů si ve shodě s převládajícím přesvědčením i s častým názorem pedagogů myslí, že češtině se romské děti nejlépe naučí v prostředí, v němž se bude mluvit výhradně česky.

4. 2. 3. 3. Podpora participace členů romských komunit na životě společnosti a v rozhodovacích procesech

Participace bývá perspektivou jednotlivých aktérů chápána jako „spolupráce“ (možnost podílet se na rozhodování o věcech) či „zapojení se“ (spoluvytváření, resp. možnost být aktivní/ovlivňovat). Důležitou součástí je také možnost komunikovat a existence respektu, který umožňuje výměnu názorů i v případě nesouhlasu. Participace tak má vést k prosazování smysluplné účasti Romů na činnostech, které se jich týkají. Procesy posilující úlohu místních občanů v rozhodovacích procesech mohou být důležitým nástrojem v procesu sociálního začleňování. Způsoby účasti se mohou lišit co do hloubky a intenzity.

Nezbytnou podmínkou nastavení funkčního zapojování obyvatel je i vzbudit u nich zájem, což může být náročné a je třeba s případnými obtížemi pracovat, nikoli participativní praxe zahrnout jako nefunkční. Lidé totiž chtějí vědět, jak mohou plánovaná opatření vyřešit jejich nejnaléhavější potřeby, které často nejsou saturovány (substandardní bydlení, ekonomicky tíživá situace, zhoršená dostupnost zdravotní péče apod.).

Obtíže mohou vzniknout s ohledem na skutečnost, že to může být poprvé, kdy se příslušníkům romské komunity někdo zeptal na jejich názor. Někteří si zvykli být pasivními příjemci různých programů a projektů a „zapojení se“ pro ně doposud představovalo spíše být konečným příjemcem těchto aktivit.

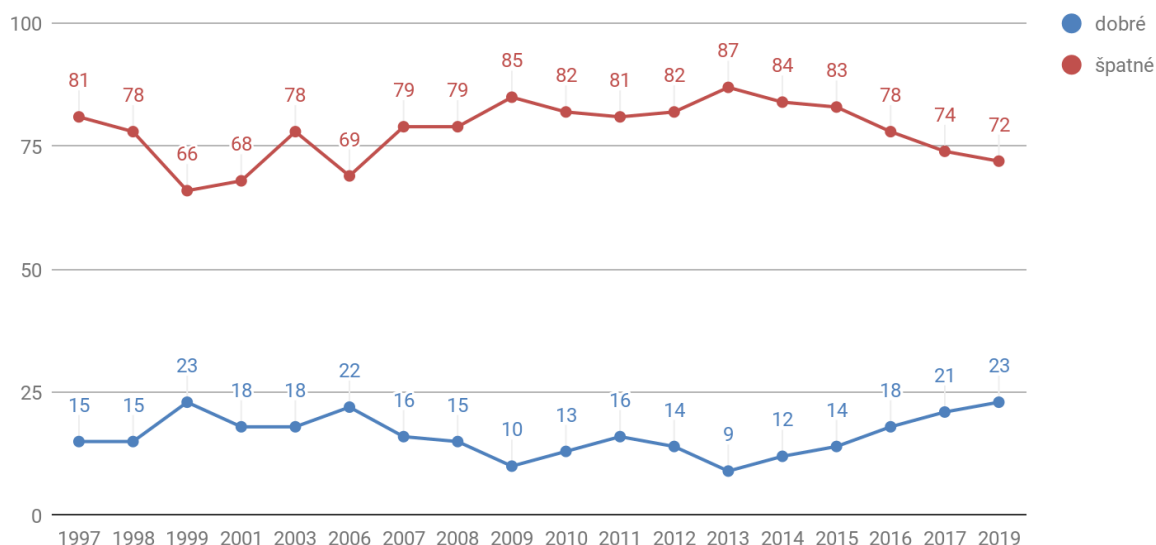
Při zapojování Romů do rozhodovacích procesů je důležité vzít v potaz jejich možné každodenní problémy a volit témata, která mohou mít hmatatelné, byť třeba malé, přínosy.

Klíčové tedy je, ať je participace smysluplná, zaměřuje se na řešení problémů, které korespondují s potřebami lidí. Pro udržení zapojení místních obyvatel je klíčové budování důvěry u romských komunit a vědomí, že účast nelze vynucovat silou.

4. 2. 3. 4. Prevence předsudků a diskriminace

Dle výzkumu provedeného CVVM (2019) téměř tři čtvrtiny (72 %) dotázaných hodnotilo v roce 2019 soužití Romů s ostatními obyvateli jako špatné. Naopak necelá čtvrtina respondentů (23 %) vnímala soužití pozitivně. Oproti roku 2017 nastal mírný pozitivní posun v hodnocení soužití Romů a majority, o 2 procentní body pokleslo hodnocení soužití jako „špatné“ a zároveň o 2 procentní body více respondentů hodnotilo soužití pozitivně. Nicméně lze pozorovat trend zvyšování pozitivního vnímání, jelikož od roku 2013 se procento dotázaných hodnotících soužití Romů a většinové společnosti jako „dobré“ víc než zdvojnásobilo (z 9 % na 23 %). Hodnota pozitivního vnímání tak dosáhla úroveň, která se objevila v 90. letech (1999). Bylo také zjištěno, že mezi různými sociodemografickými skupinami jsou pouze statisticky nevýznamné rozdíly v hodnocení soužití Romů s ostatními.

Graf 1: Hodnocení soužití romské a neromské populace v ČR - časové srovnání (v %)

Romové patří dlouhodobě k nejméně sympatické národnostní skupině v ČR. Míra ne-sympatií se pohybuje kolem hodnoty 4, když 1 znamená "velmi sympatičtí" a 5 "velmi nesympatičtí". Z tohoto pohledu je důležité být nápomocný při odstraňování neodůvodněných předsudků, šířit příklady dobré praxe a povědomí o úspěšném zapojení příslušníků romských komunit do společenského života a společnosti.

Opatření v této oblasti jsou zaměřená zejména na podporu přenosů příkladu dobré praxe, prevenci předsudků a osvětové aktivity, podporu aktivit v oblasti kultury a zmocňování samotných příslušníků romských komunit.

Problematika sociálního vyloučení Romů, která byla v letech 2009 – 2014 jedním z témat a hesel pořadatelů a svolavatelů shromáždění stoupců a příznivců radikálních (extremistických) proudů, byla v rétorice a proklamacích populistů nahrazena šířením nepodložených obav plynoucích z prudkého nárůstu migrace do ČR. Tento fenomén nahradil v mnoha případech protiromskou rétoriku a stal se zdrojem aktivizace obyvatel ze strany nejrůznějších populistických subjektů. Aktuálně je zaznamenán trend přesunu skupinových aktivit (jako například demonstrace či průvody) do virtuálního světa sociálních sítí, stejně tak jako šíření tzv. fake-news či hoaxů apod.

Tab. č. 4. Opatření v oblasti 4. 2. 3. Podpora emancipace a participace

Opatření 4. 2. 3. O1	Podpora návazných a neformálních aktivit realizovaných přímo Romy nebo iniciovaných Romy
Termín:	Průběžně
Zodpovídá:	SOC, ŠMS, KPP

Opatření 4. 2. 3. O2	Rozvoj participativních a komunitních aktivit
---------------------------------------	---

Termín:	Průběžně
Zodpovídá:	SOC, KPP

Opatření 4. 2. 3. 03	Podpora komunitních center a knihoven v zapojení Romů
Termín:	Průběžně
Zodpovídá:	SOC, KPP

Opatření 4. 2. 3. 04	Podpora přenosů příkladů dobré praxe
Termín:	Průběžně
Zodpovídá:	SOC, ZDR, ŠMS, KPP

5. CELKOVÝ PŘEHLED OPATŘENÍ

Podpora sociálního začleňování

4. 2. 1. 01. Podpora sociálních služeb zejména služeb relevantních pro příslušníky romských komunit, kteří jsou sociálně vyloučeni nebo ohrožených sociálním vyloučením, a které reagují na nepříznivou sociální situaci v návaznosti na zjištěné potřeby. Cílem je řešení nepříznivé sociální situace potřebných Romů.

4. 2. 1. 02. Podpora návazných a neformálních aktivit pro příslušníky romských komunit, kteří jsou sociálně vyloučeni nebo ohrožených sociálním vyloučením. Cílem je podpora aktivit, vedoucí k následné nezávislosti na sociálních službách a zvyšování pozitivního vnímání příslušníků romských komunit jak navenek, tak dovnitř komunity. **Podpora aktivit v oblasti přechodu** příslušníků romských komunit kteří jsou sociálně vyloučeni nebo ohroženi sociálním vyloučením **z prostředí sociálních služeb do běžného života** společnosti (například v souvislosti s bydlením). Cílem je eliminace možných závislostí na podpoře ze strany sociálních služeb a adaptace na podmínky mimo prostředí sociálního vyloučení.

4. 2. 1. 03. Podpora aktivit mezirezortního a multidisciplinárního přístupu. Cílem je podpora mechanismů, vedoucích k efektivní a adresné podpoře, která je schopna reagovat rychle a především komplexně na formulovanou potřebu.

4. 2. 1. 04. Podpora aktivit s charakterem sociálního podnikání. Cílem je zvýšení aktivit v oblasti podnikání se sociálním přesahem, které ponese ekonomický, sociální a environmentální zisk. Zapojení Romů do aktivit sociálního podnikání ulehčuje vstup na trh práce a motivuje je k hledání ekonomicky udržitelného modelu společenské existence.

4. 2. 1. 05. Podpora aktivit s charakterem komunitní práce pro příslušníky romských komunit, kteří jsou sociálně vyloučeni nebo ohroženi sociálním vyloučením. Cílem je zvýšení množství realizovaných aktivit komunitního typu s možností participace příslušníků romských komunit, například prostřednictvím dotačního programu na podporu komunitní práce. V souvislosti s realizací komunitní práce v kombinaci se sociální prací dochází ke snížení migrace v lokalitách,

stabilizace komunity a formulují se okruhy problémů, jejichž řešení vychází ze samotné komunity a je k prospěchu všech obyvatel.

Podpora vzdělávání

4. 2. 2. O1. Podpora aktivit mateřských škol a základních škol v oblasti přechodu do základních škol. Cílem tohoto opatření je usnadnění vstupu do hlavního vzdělávacího proudu v běžných školách.

4. 2. 2. O2. Podpora aktivit v oblasti přechodu a udržení se ve středním vzdělávání, podpora aktivit pro rodiče a žáky. Cílem opatření je zvýšit počet romských studentů středních škol.

4. 2. 2. O3. Podpora propojování vzdělávání a praktického uplatnění získaného vzdělání. Cílem opatření je nalézt uplatnění ve studovaném oboru a již v průběhu studia poskytnout představu o možnostech využití získaného vzdělání. Opatření propojí získané dovednosti s praktickou potřebou uplatnění na trhu práce

4. 2. 2. O4. Podpora realizace sociální práce v oblasti školství, podpora spolupráce sociálních služeb, organizací realizujících sociální práci, vzdělávacích institucí (např. VŠ, VOŠ) a obcí. Cílem opatření je zacílit aktivity různých subjektů a podpořit jejich vzájemnou spolupráci se zapojením sociální práce se záměrem zefektivnit dopad realizovaných aktivit v oblasti podpory žáka a jeho rodiny.

4. 2. 2. O5. Podpora a rozvoj aktivit v oblasti sběru či interpretace dat v souvislosti s romskými komunitami. Cílem opatření je zabezpečení relevantních aktuálních informací, které budou sloužit jako relevantní zdroj informací o potřebách romských komunit v území nebo budou tento stav monitorovat. Na základě těchto informací je možné zpracovávat například zprávu o stavu romských komunit na území Moravskoslezského kraje.

Podpora emancipace a participace

4. 2. 3. O1 Podpora návazných a neformálních aktivit realizovaných přímo Romy nebo iniciovaných Romy. Cílem je podpora emancipace a sebevímání příslušníků romských komunit. V této oblasti se jedná zejména o aktivity s kulturním charakterem, zaměřené nejenom na podporu tradičních romských zvyků či tradic, ale také na budování romské identity v kontextu současnosti.

4. 2. 3. O2 Rozvoj participativních a komunitních aktivit. Cílem je zapojení Romů do občanských aktivit v místě bydliště, jejich propojení s širší veřejností a jejich účast na společenském životě. Podpora bude směřovaná zejména k hledání vnitřních zdrojů komunity a jednotlivce, bez nutnosti další intervence.

4. 2. 3. O3 Podpora komunitních center a knihoven se zapojením Romů. Cílem je zabezpečení míst pro realizaci setkávání aktivních Romů s širší veřejností a zabezpečení místa pro případnou realizaci návazných aktivit. Zabezpečení místa realizace komunitních aktivit je důležité pro hledání řešení případných společenských problémů, či aktuálních výzev komunity v místě bydliště, slouží zároveň jako stabilizující prvek

4. 2. 3. O4 Podpora přenosů příkladů dobré praxe. Cílem je snížení negativních předsudků, zaměřených proti Romům, podpora příslušníků romských komunit samotných a vytvoření pravdivého obrazu bez stereotypizujících zjednodušení. Aktivity společenského charakteru by měly odpovídat realitě a neprezentovat romské komunity jako jednoznačně negativní, nebo naopak jednoznačně pozitivní.

6. SEZNAM ZKRATEK:

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

KPP – Odbor kultury a památkové péče Krajského úřadu Moravskoslezského kraje

KÚ – Krajský úřad Moravskoslezského kraje

MSK – Moravskoslezský kraj

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

OSN - Organizace spojených národů

SOC – Odbor sociálních věcí Krajského úřadu Moravskoslezského kraje

ŠMS – Odbor školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Moravskoslezského kraje

ZDR – Odbor zdravotnictví Krajského úřadu Moravskoslezského kraje

VOŠ – Vyšší odborná škola

VŠ – Vysoká škola

7. SEZNAM TABULEK:

Tab. č. 1. Odhad počtu Romů v Moravskoslezském kraji a podíl sociálně vyloučených Romů

Tab. č. 2. Opatření v oblasti 4. 2. 1. Podpora sociálního začleňování

Tab. č. 3. Opatření v oblasti 4. 2. 2. Podpora vzdělávání

Tab. č. 4. Opatření v oblasti 4. 2. 3. Podpora emancipace a participace

8. ZDROJE:

A persisting concern. Anti-Gypsyism as a barrier to Roma inclusion. European Union Agency for Fundamental Rights, 2018. [online]. [cit.2.10.2019]. <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/roma-inclusion>.

FRA European Union Agency for Fundamental Rights. Práce s Romy: Účast a posílení místních komunit. Úřad pro publikace, 2019.

FRA European Union Agency for Fundamental Rights. Working with Roma: Participation and empowerment of local communities. Publications Office, 2018.

Glumbíková, K. Závěrečná zpráva z výzkumu. Analýza efektu participativních aktivit s lidmi bez domova na tvorbu sociálních politik a koncepcí služeb, 2017.

KUBANÍK, P. Situace romštiny v České republice. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2010.

Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti, CVVM SOÚ AV ČR, 2019.

Strategie integrace romské komunity do roku 2020, [online]. [cit. 13. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/Strategie-romske-integrace-do-roku-2020.pdf>

Strategie integrace romské komunity Moravskoslezského kraje na období 2015 – 2020, [online]. [cit.1.11.2019]. Dostupné z: https://www.msk.cz/assets/socialni_oblast/strategie_integrace_romske_komunity_msk_na_obdobi_2015-20_1.pdf

Školská inkluzivní koncepce Moravskoslezského kraje, 2019 (ve fázi interního dokumentu MSK).

Zaměstnanost, nezaměstnanost. Český statistický úřad. [online]. [cit.2.10.2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost_nezamestnanost_prace.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Zprávy o stavu romské menšiny v Moravskoslezském kraji, 2017, 2018, 2019 (interní dokumenty MSK).

Zpráva ze zjišťování kvalifikovaných odhadů počtu romských žáků v základních školách ve školním roce 2018/2019 (interní dokument MSK).

9. PŘÍLOHA 1. PŘEHLED ROMSKÝCH A PRO-ROMSKÝCH ORGANIZACÍ NA ÚZEMÍ MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE:

název organizace	územní působnost	zaměření
Spolek přátel Romů	Český Těšín	Komunikace a spolupráce s většinovou společností, boj proti diskriminaci a rasismu
Charita Frýdek-Místek (Pramínek)	Frýdek-Místek	Volnočasové aktivity
Renarkon o.p.s.	Český Těšín, Frýdek-Místek, Frýdlant nad Ostravicí, Třinec, Jablunkov, Vítkov, Budišov nad Budišovkou, Černá ve Slezsku, Bohumín, Hlučín, Ostrava	Protidrogový program, služby následné péče
Charita Frýdek-Místek (Rebel)	Frýdek-Místek	terénní program, volnočasové aktivity
Přátelé Lipiny z.s.	Frýdek-Místek	Aktivity komunitního charakteru
Tulipán	Horní Suchá	Odborné sociální poradenství
Sociální služby města Havířova	Havířov	Odborné sociální poradenství, terénní programy
Církevní středisko volného času sv. Dona Bosky	Havířov	Volnočasové aktivity
Sdružení Romů Severní Moravy	Karviná	Vzdělávací, osvětové, volnočasové, kulturní a společenské akce, realizace projektů na vzdělávání a zaměstnanost Romů
Lácho Lav	Karviná	Sociální poradenství, volnočasové aktivity pro celé rodiny, děti a mládež
21. přední hlídka Royal Rangers, Apoštolská církev – sbor Karviná	Karviná	Systematická práce s romskými dětmi a mládeží ze sociálně vyloučených lokalit, volnočasové aktivity
Cikne Čhave	Nový Jičín	Propojení romské kultury s kulturou majoritní společnosti
Dživipen	Opava	Rekvalifikační programy
EUROTOPIA CZ	Opava, Hlučín	Nízkoprahový klub, SAS, dluhové poradenství
ELIM	Opava, Krnov, Bruntál	Nízkoprahový klub, SAS, krizová pomoc
Spolu pro rodinu, z. s.	Opava, Ostrava	Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi

Vzájemné soužití, o.p.s.	Ostrava	Poskytovatel sociálních služeb (TP, SASRD, NZDM, OP) a dalších aktivit (např. vzdělávací projekty, projekty na podporu zaměstnanosti)
SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o.p.s.	Ostrava	Poskytovatel sociálních služeb (TP, SASRD, NZDM, OP) a dalších aktivit
Centrom, z.s.	Ostrava	Poskytovatel sociálních služeb (TP, SASRD, NZDM) a dalších aktivit (zj. v oblasti bydlení s doprovodným sociálním programem)
S.T.O.P., o.p.s.	Ostrava	Dobrovolnická organizace zaměřující se na doučování dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí
Salesiánské středisko Don Bosco	Ostrava	Volnočasové aktivity s dětmi ze sociálně vyloučených lokalit a příprava dětí do školy v terénu tzv. oratoř na ulici
Armáda spásy v ČR	Ostrava	Poskytovatel sociálních služeb (TP-prevence bezdomovectví, NZDM)
Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, o.p.s.	Ostrava	Poskytovatel sociálních služeb (SASRD, TP) a dalších aktivit
Diecézní charita ostravsko-opavská	Ostrava	Poskytovatel sociálních služeb (SASRD, NZDM, OP) a dalších aktivit (např. předškolní klub)
Charita Ostrava	Ostrava	Poskytovatel sociálních služeb (NZDM, startovací byty)
Beleza, o.s.	Ostrava-Poruba	Zajišťuje vzdělávací a volnočasové aktivity pro romské děti a mládež, realizuje předškolní klub
Centrum sociálních služeb Ostrava, o.p.s.	Ostrava	Poskytovatel sociálních služeb (SASRD, DPC, AD) a dalších aktivit (např. předškolní klub, sociální bydlení)
Romipen, z.s.	Ostrava	Zájmový spolek, který se snaží zejména pomoci Romům v oblasti bydlení.
Helping for all, z.s.	Ostrava	Organizace vznikla v roce 2018, zaměřuje se na zaměstnávání, pracovní veletrhy, sociální podnikání. Akcentace romské otázky.

Hnutí romských studentů, z. s.	Ostrava	Podpora romských studentů
Asociace romských rodičů z.s.	Ostrava	Zájmový spolek, který se snaží na dobrovolnické bázi motivovat romské rodiče, aby své zkušenosti v oblasti vzdělávání dětí předali dalším zástupcům romské komunity
Awen amenca	Ostrava	Organizátoři romských komunit v Ostravě ve věci rovného přístupu romských dětí ke kvalitnímu vzdělávání
Lači melodia le Romenge, z.s.	Třinec	Kulturní, umělecké společenské, edukační a propagační aktivity.
Bunkr, o. p. s., Komunitní centrum Borek	Třinec	Komunitní centrum v lokalitě

10. PŘÍLOHA 2. PŘEHLED ROMSKÝCH PORADCŮ A PRACOVNÍKŮ OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE, VYKONÁVAJÍCÍ V SOULADU S UST. § 6 ODS. 8 ZÁKONA Č. 273/2001 SB. O PRÁVECH PŘÍSLUŠNÍKŮ NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN A O ZMĚNĚ NĚKTERÝCH ZÁKONŮ, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ AGENDU ROMSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI

Obec	Jméno poradce	Adresa	Telefon	e-mail
Bruntál	Paulína Toráčková	MěÚ Bruntál, Nádražní 20, 792 01	554 706 143	Paulina.Toracova@mubruntal.cz
Bohumín	Iva Stošková	MěÚ Bohumín, Masarykova 158, 735 81	596 092 236	stoskova.iva@mubo.cz
Krnov	Ivo Zdráhal, Dis.	MěÚ Krnov, Hlavní nám. 1, 794 01	554 697 510	izdrahal@mukrnov.cz
Rýmařov	Lucie Kaplanová- Faronová, Dis	MěÚ Rýmařov, Náměstí Míru 1, 795 01	554 254 215	kaplanova.faronova.lucie@rymarov.cz
Frýdek- Místek	Mgr. Petra Nováková	Magistrát města Frýdku- Místku, Radniční 1148, 738 01	558 609 322	novakova.petra@frydek-mistek.cz
Frýdlant nad Ostravicí	Bc. Pavla Jandačková DiS.	MěÚ Frýdlant nad Ostravicí, Náměstí 3, 739 11	558 604 177	pjandackova@frydlantno.cz
Jablunkov	Ing. Lucie Borutová	MěÚ Jablunkov, Dukelská 144, 739 91	558 340 654	lucie.borutova@jablunkov.cz
Třinec	Mgr. David Životský	MěÚ Třinec, Jablunkovská 160, 739 61	558 306 336	david.zivotsky@trinecko.cz
Český Těšín	Kateřina Gavlasová	MěÚ Český Těšín, Štefánikova 18/25,	553 035 721	gavlasova@tesin.cz
Havířov	Mgr. Ivana Bigajová	Magistrát města Havířova, Svornosti 2, 736 01	596 803 138	bigajova.ivana@havirov-city.cz
Karviná	Bc. Jarmila Szurmanová	Magistrát města Karviné, Fryštátská 72/1, 733 24	596 387 361	jarmila.szurmanova@karvina.cz
Orlová	Mgr. Mgr. Jiřina Lízalová	MěÚ Orlová, Osvobození 796, 735 14	596 581 448	jiřina.lizalova@muor.cz
Bílovec	Bc. Linda Kotalová, DiS.	MěÚ Bílovec, 17. listopadu 411, 743 01	556 312 154	linda.kotalova@bilovec.cz
Frenštát p. Rad.	Bronislava Papaková	MěÚ Frenštát pod Radhoštěm, nám. Míru 1, 744 01	556 833 177	bronislava.papakova@mufrenstat.cz
Kopřivnice	Blanka Uherková	MěÚ Kopřivnice, Štefánikova 1163, 742 21	556 879 460	blanka.uherkova@koprivnice.cz
Nový Jičín	Mgr. Daniela Susíková	MěÚ Nový Jičín, Divadelní 3, 741 01	556 768 338	dsusikova@novyjicin-town.cz
Odry	Bc. Dagmar Michlíčková	MěÚ Odry, Masarykovo nám. 25, 742 35	556 768 141	michlickova@odry.cz
Hlučín	Ing. Petermannová Lenka	MěÚ Hlučín, Mírové nám. 23, 748 01	595 020 229	petermannova@hlucin.cz
Kravaře	Bc. Tereza Pavlíková	MěÚ Kravaře, Náměstí 43, 747 21	556 312 186	tereza.pavlikova@kravare.cz
Vítkov	Mgr. Hana Klapetková	MěÚ Vítkov, Nám. J. Zajíce 4, 749 01	556 312 229	klapetkova@vitkov.info
Opava	Martin Lévy	Krnovská 71C	553 756 679	martin.levay@opava-city.cz
Ostrava	Mgr. Lucie Škvaridlova	30. dubna 3130/2d, 702 00 Ostrava	599 443 854	lskvaridlova@ostrava.cz

